

no te toonga o te ra, no te uranga o te uru, no te topunga o te ra. Ahakoa ka kotahi tau a Meri ki te oneone ki te rangi ranei ka hohonu ke atu te aroha o Purana penei me te wai e kerī nei i te oneone. Ki te pakeha koia nei tetahi o nga korero tino tohunga a Ropata Purana na konei i tuhia ai e au hei titiro ma nga tamariki. Ma ratou e ata titiro te ata whakatakoto, te raka o nga kupu Ingarahi.

TE TIUPIRI O KIHIPANE.

T. Wi Repa.

No te 11 o nga ra o Mei ka timata te hakari a nga tangata o Khipane taone, me o Turanga takiwa, mo te ekenga o nga tau o te taone o Khipane, me te kaute o Kuki ki te 50. I whakamua nga morehu kau matua o te takiwa o Turanga. Kei te mohio tatou Maori o te Tai-Rawhiti ki te ahua o tenei whenua o Turanga. He whenua ataahua. He ataahua tona mania he ataahua ona maunga. Kotahi tonu te parae o Turanga. I timata mai i Maraetaha ki te taha tonga tae noa atu ki Onama, ki te taha raki, me Kai-ti ki te taha rawhiti. Oira ko nga tapatapanga ingoa i roto he maha. Kei te tata pea te mania nei ki te 100,000 eka te nui. He whenua momona, e rerengia ana e te waiu e te pata, e te huruhuru hipi, e tipuria ana hoki e te kuanga. Ki te tae mai te tauhou ki Turanga kaore e kore tona mihi ki te ataahua o tenei whenua. Kua tipuria katoatia e te karaihe, kua oti te kotikoti ki ro patiki tu ai. Kua ripekapeka te mahi a te rori i ona wahi katoa ka eke ki tona whakatauki nehera: "Ko Turanga ara rau." Ko te ahua tenei o Turanga i tenei wa. Tena me titiro whakamuri tatou ki te wa i nua atu o te whakanohoanga o te pakeha ki tenei whenua ki Turanga, ara ki nua atu o te tau 1877.

TITIRO WHAKAMURI: "TURANGA ARA RAU."

No te tau 1865 ka eke mai te Hauhou ki enei takiwa whakahaere ai. No taua tau te kohurutanga i a Te Wakana i Opotiki. No taua tau 1868 ka u mai a Te Kooti i Wharekauri. No taua tau te kohurutanga a Te Kooti i nga pakeha tokau ma tahi i Matawhero, ia Piripi Taketake raua ko Harata me a raua tamariki tokorima i Matawhero ano, ia Paratene Turangi raua ko Ihimaera me etahi atu i Oweta. No te tau 1869 ka tu te Kooti Komihaua uwiwi i nga take whenua o Turanga. Me hoki whakamuri o tatou whakaaro ki enei tau.

I taua wa e ururua ana nga whenua whakapaipai nei a Wairakapa, a Pakowhai, a Karana a Puketapu, a Okirua, a Te Roa-o-Taua, a Te Rua-o-Hinetu, a Oweta, a Manutuke, a Pipiwhakao, a Te Ahipakura, a Ohinekura, a Waitaria, a Patutahi, a Toanga, a Te Kairourou, a Matawhero, a Te Kaiparo, a Taumata-o-Te Rakato, a Pouparae, a Waerenga-a-Hika, a Toroa, a Makauri, a Repongaere, a Te Muhunga, a Wairerehua, a Te Ruangarehu, a Tikeke, a Whataupoko, me Kaiti. He roto katoa, e tipuria ana e te ururua, e te tumatakuru, e te harakeke, e te toetoe, e te wiwi e te tukauki, me nga taru whakariharaha katoa. Ko Turanga ara rau tena. Ka kimi te tangata i tona huarahi i tona huarahi.